

Impacte social de la creació d'un parc natural

Per RICARD GRABULOSA SOLÀ

PRESENTACIÓ

El Paratge Natural d'Interès Nacional de l'Albera aquest any celebra vint anys de la seva creació. Aquest esdeveniment coincideix amb el procés d'aprovació del Pla especial que ha de representar la consolidació de l'espai, en la figura de Parc Natural. El Pla especial, a més de representar una protecció del medi més curiosa, implica una ampliació dels límits, que passarà de les 4.000 hectàrees actuals a unes 16.000. I als tres municipis inclosos, se n'hi afegiran vuit més.

La creació del Parc Natural de l'Albera satisfà moltes inquietuds dels qui veuen perillar un espai ric en diversitat d'hàbitats. Les fagedes més orientals dels Pirineus o les brolles mediterrànies, hàbitat de la tortuga *Testudo hermanni*, en són alguns dels encants que han atret multitud de naturalistes. Però aquesta major protecció del territori no està al marge de la polèmica. Els petits propietaris rurals i les administracions locals veuen amb escepticisme els propòsits de l'administració. Entenen el Parc Natural com un seguit de restriccions que dificulten encara més la continuïtat de les magres activitats agràries. Per això, i també per les incertes compensacions, un dels municipis de la zona s'ha mostrat contrari a l'aprovació del Pla.

Aquest estudi pretén ser una eina per realitzar una valoració socioeconòmica del projecte d'ampliació del Parc, d'on se'n deduiran recomanacions per a la política mediambiental. Per tant, els objectius d'aquest projecte se situen a dos nivells. En primer lloc, aquesta investigació ha de proporcionar resultats quantitatius sòlids sobre la importància que la societat concedeix a la qualitat ambiental del Parc Natural, atenent als diferents segments de població que cal identificar. És ben coneguda l'escassa atenció que es concedeix a la valoració econòmica en els actuals estudis ambientals, mentre que la literatura suggereix un conjunt de tècniques per abordar aquesta qüestió amb diversos exemples pràctics d'aplicació d'aquestes tècniques. En segon lloc, aquest projecte ha d'aportar idees sobre la conveniència de determinades polítiques ambientals, sobre la seva naturalesa, sobre els diferents àmbits administratius idonis per a la seva implantació, sobre els seus problemes, etc.

Les recomanacions de política han de deduir-se a partir d'un model de desenvolupament regional que reconegui la crucial importància del patrimoni natural i cultural a l'economia d'aquesta zona.

La proposta d'ampliació de la superfície protegida i del règim de protecció

El Paratge Natural d'Interès Nacional de l'Albera es va crear amb la Llei 3/1986, de 10 de març, del Parlament de Catalunya (DOGC 666-26.03.1986), els límits del Paratge comprenen part dels termes municipals de la Jonquera, Espolla i Rabós. Amb el Decret 101/87, de 20 de febrer, en desplegament de la Llei 3/1986 (DOGC 825-06.04.1987) es van crear dues reserves naturals parcials dins el Paratge Natural. La Reserva Natural Parcial de la Vall de Sant Quirze, de 384 ha, va ser creada amb la finalitat de preservar la flora, especialment la fageda, la Reserva Natural Parcial de Sant Quirze, de 585 ha, va estar destinada a la protecció de la tortuga mediterrània. Aquesta reserva va quedar inclosa en la Reserva Natural Parcial de Sant Quirze, de 742 ha, creada també amb l'objectiu de la protecció de la tortuga mediterrània pel Decret 123/87, de 12 de març, sobre la declaració de reserves naturals per a la protecció d'espècies animals en perill de desaparició a Catalunya (DOGC 833-29.04.87).

El Paratge Natural i les reserves van quedar incloses en un més extens Espai d'Interès Natural anomenat del Massís de l'Albera, aprovat pel Decret 328/1992 (DOGC 1714-01.03.93). Aquest EIN té una superfície de 9.892 ha i forma part dels municipis de la Jonquera, Espolla, Rabós, Vilamaniscle, Garriguella, Llançà, Colera i Portbou.

Amb l'aprovació de la Xarxa Natura 2000 de la Comissió Europea en aplicació de la Directiva Hàbitat, el govern de la Generalitat de Catalunya s'ha vist amb la necessitat de modificar el grau de protecció dels espais naturals i establir corredors biològics entre ells.

La gran diversitat d'hàbitats del massís de l'Albera ha fet que aquest espai prengui una especial rellevància dins la Xarxa Natura 2000. Els hàbitats més representatius de l'espai, com les brolles mediterrànies o el bosc d'alzina surera, són de protecció dins la Xarxa Natura 2000. Però el fet que en el Paratge també s'hi trobin els prats apicals i les fagedes més orientals del Pirineu ha contribuït que la zona sigui considerada un important reservori de biodiversitat. Quan es parla de la protecció d'espècies singulars, l'Albera també pren un paper important i no només perquè és l'únic espai de la península Ibèrica on s'ha mantingut la tortuga mediterrània de manera natural, sinó també per la presència de diferents rapinyaires amenaçats, com el xoriguer menut (*Falco naumanni*) o l'àguila cuabarrada (*Hieraetus fasciatus*).

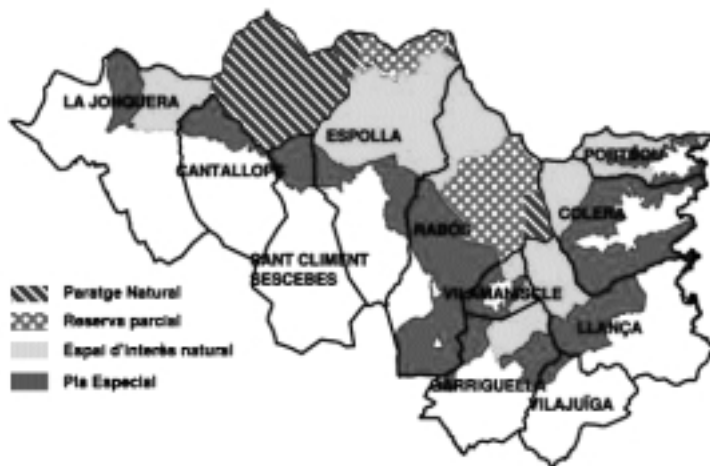
La protecció a la que han estat sotmesos els terrenys dins el PEIN ha estat molt laxa, ja que gairebé l'única restricció real ha estat la prohibició d'urbanitzar. Doncs un dels objectius del Pla d'Espais d'Interès Naturals és el de mantenir i fomentar les activitats culturals i tradicionals del territori. Dins el Paratge Natural, però, la protecció ha estat més estricta, però el fet que

només s'afectés a tres municipis i a tres propietaris ha facilitat l'entesa entre l'administració i els agents locals.

Amb l'aplicació de la Xarxa Natura 2000 la situació canvia en tots els sentits. El Pla especial elaborat pel Departament de Medi Ambient i Habitatge preveu augmentar la superfície protegida dels municipis de la Jonquera, Espolla i Rabós que són els que es troben afectats pel Paratge. A aquests també s'hi han de sumar vuit municipis més dels quals cinc ja tenien territori dins la zona del PEIN, Portbou, Colera, Llançà, Vilamaniscle i Garriguella. I els tres que fins ara no estaven afectats per cap tipus de protecció: Sant Climent, Cantallops i Vilajuïga. Amb l'extensió dels límits també s'incorporen àrees de propietats molt fragmentades, i els propietaris amb territori protegit no seran només tres, sinó alguns centenars.

En les presentacions prèvies a l'aprovació del Pla especial ja s'han donat a conèixer moviments veïnals contraris a l'aprovació del Pla i la consegüent creació d'un Parc Natural de l'Albera. I és que els municipis veuen amenaçades les seves possibilitats de creixement i la continuïtat de l'activitat agrària, que encara és cabdal a la zona.

Mapa núm. 1. Superfícies de protecció

Font: Elaboració pròpia a partir de cartografia de www.gencat.net.

Aspectes socioeconòmics a valorar

L'estudi pretén estimar quin és el valor que afegeix al territori la creació del Parc Natural.

Existeix una consciència cada vegada més gran que la conservació dels valors naturals és un bé per a la societat. La biodiversitat i el paisatge són elements que atrauen multitud d'estudiosos o de gent que senzillament busca allunyar-se de les aglomeracions de les grans àrees urbanes. També es

demostra fàcilment la importància dels espais ben conservats per fixar el carboni atmosfèric, millorar la captació d'aigua i la seva qualitat o prevenir riscos d'inundacions i problemes d'erosió.

Els beneficiaris de la conservació del massís de l'Albera, per tant, són una part important de la societat difícil d'identificar. En canvi els que viuen en els pobles afectats per la protecció o són propietaris de terrenys protegits, no perceben beneficis directes de la creació d'un Parc Natural. Tot al contrari, en alguns casos veuen restriccions a les seves activitats, amb el cost que això suposa.

Metodologia de l'estudi

Es tracta de realitzar una anàlisi de valoració contingent mitjançant l'ús de diferents tècniques. Actualment, la valoració contingent és una metodologia ben acceptada i cada vegada més estesa en el camp de l'economia aplicada, sobretot per valorar béns (o danys) ambientals. La valoració contingent és un mètode hipotètic directe que es basa en la informació que expressen les persones quan se'ls pregunta sobre la valoració d'un determinat bé. Es parteix del supòsit que els individus són capaços de valorar els béns ambientals, encara que no hi hagi un mercat. És a dir, si un bé proporciona utilitat, les persones estaran disposades a pagar per obtenir-lo.

El primer treball consistirà a identificar tota la població a partir de les dades de l'Institut d'Estudis Estadístics de Catalunya, d'on es coneixen el nombre d'habitants dels pobles afectats pel Pla especial i les principals variables econòmiques i socials que caracteritzen la zona (edat, sexe...).

En segon lloc se simula un mercat hipotètic mitjançant enquestes. L'element fonamental és l'elaboració d'un qüestionari que reculli la valoració dels canvis en el benestar de les persones originats per les variacions en els béns. Els àmbits en què se centrarà la valoració seran els següents:

- Conservació del patrimoni natural
- Conservació del patrimoni cultural
- Desenvolupament rural i fixació de la població al territori
- Infraestructures i serveis
- Ús públic

Per conèixer com es valoren socialment els diversos àmbits presentats, s'han agrupat els diferents actors que intervenen en el territori en dos grups, els visitants i els residents. I prenent mostres de població dels diferents grups, s'estan realitzant enquestes per conèixer quina és l'apreciació que fa cada grup, dels valors del massís de l'Albera.

L'enquesta, destinada a recollir les valoracions de la població que resideix i/o treballa en tota la zona d'ampliació del Paratge Natural de l'Albera, es realitza als municipis de Garriguella, Rabós, Espolla, Sant Climent Sescebes, Cantallops, la Jonquera, Portbou, Colera, Llançà, Vilamaniscle i Vilajuïga.

Per a l'enquesta, amb la qual es valora la percepció dels visitants que arriben a l'Albera, el mostreig es realitza també als municipis esmentats i als punts de principal afluència del massís, Sant Quirze de Colera, el Centre de Reproducció de Tortugues a Garriguella i el castell de Recasens.

Primera aproximació a l'estructura socioeconòmica del territori

Amb les dades de la informació de base obtinguda de l'Institut d'Estudis Estadístics de Catalunya ja es poden avançar algunes conclusions i plantejar les principals línies del treball.

Els municipis amb territori dins els límits de la Xarxa Natural 2000 segueixen una estructura social bastant similar entre ells. Són municipis, per norma general, bastant envellits (Quadre núm. 1) i amb una importància relativa de l'agricultura com a activitat principal de les famílies, superior a l'observada a la resta de Catalunya.

Com es pot veure al Quadre núm. 1, la mitjana de població per sobre dels 65 anys, de la comarca de l'Alt Empordà, ja és lleugerament superior que la mitjana catalana, però no significativament. Dels municipis inclosos en el nou Parc Natural, només la Jonquera queda per sota de la mitjana comarcal i Vilajuïga la iguala. La resta de poblacions es troben més envellides que la mitjana de l'Alt Empordà i destaquen Cantallops i Portbou que gairebé dupliquen el valor d'aquesta mitjana.

L'envelliment de la població té conseqüències directes en altres paràmetres com el nivell d'ensenyament reglat que assoleix la població, que està per sota de la mitjana catalana, ja que es tracta de generacions que no van tenir l'oportunitat d'estudiar. Altres factors fàcilment relacionables amb aquesta taula són la baixa natalitat i la pèrdua de població.

Quadre núm. 1. Població per grups d'edat

Municipi	Any	De 0 a 14 anys	De 15 a 64 anys	De 65 anys i més	Total
Garriguella	2005	13,1%	66%	21%	735
Rabós	2005	10,7%	71,2%	18,1%	177
Espolla	2005	9,9%	63,8%	26,3%	395
Sant Climent Sescebes	2005	14,3%	59,9%	25,7%	474
Cantallops	2005	10,7%	60,1%	29,2%	271
Jonquera, la	2005	13,7%	73,9%	12,4%	3.016
Portbou	2005	8,4%	61,6%	30%	1.374
Colera	2005	8,3%	66,7%	25,1%	606
Llançà	2005	12,4%	67,9%	19,7%	4.371
Vilamaniscle	2005	19%	57,7%	23,2%	168
Vilajuïga	2005	16,4%	66,9%	16,7%	1.059
Alt Empordà	2005	14,6%	68,6%	16,8%	118.950
Catalunya	2005	14,1%	69,4%	16,5%	6.995.206

Font: www.idescat.net

Aquesta conjectura social també està directament relacionada amb la importància dels sectors d'activitat de la població. L'ocupació dels municipis en els que ens centrem, segons sectors, segueix la mateixa tendència que en el conjunt de l'Alt Empordà, amb una creixent importància relativa dels

serveis i la construcció en contraposició amb la pèrdua de pes de la indústria i de l'agricultura.

Té interès fer esment que l'activitat agrícola, a diferència dels altres sectors, és mantinguda per persones que ja han superat els seixanta-cinc anys i que formen part del col·lectiu de població inactiva. L'activitat que molts jubilats segueixen fent en vinyes, horts i olivets com a distracció té un paper rellevant en la gestió del territori.

Habitualment, la gent gran que continua treballant la terra ocupa els terrenys de més difícil accés amb grans tractors, poc productius i que no han estat aptes per a la concentració parcel·lària. També s'ha de tenir en compte que el treball amb sistemes tradicionals en peces de terra properes als hàbitats forestals estan fent una gran contribució a la conservació de la fauna i l'enriquiment de la biodiversitat.

Amb la creació d'un Parc Natural en aquesta zona s'obren encara més possibilitats per al sector serveis, que com a tot Catalunya és el sector que més creix. El turisme rural i les activitats de difusió dels valors de la zona es mostren com un sector a explorar i ja hi ha mostra de les primeres iniciatives en aquest sentit.

En una comarca amb llarga experiència en acollir activitats turístiques, es veu amb bons ulls l'oportunitat de treballar amb un turisme de minories que es defineix com a respectuós amb l'entorn. Si agafem com a referència les dades de segones residències per tenir una idea de l'interès turístic que tenen els municipis inclosos en el Parc (Quadre núm. 2), destaca que seguint la tendència comarcal, en els municipis costaners de Llança i Colera les segones residències superen amb diferència els habitatges principals. Els altres municipis tenen una proporció d'habitatges secundaris, tot i que significativa, molt per sota dels principals i lluny de la tendència de l'Alt Empordà. Vilamaniscle és l'únic municipi d'interior on els habitatges secundaris superen els principals.

La substitució de l'agricultura pels serveis pot representar, però, un contrasentit amb els objectius de la Xarxa Natura 2000. L'abandonament de les feines del camp fan desaparèixer el mosaic del territori, d'espais oberts com matollars, pastures i conreus, entre la superfície forestal. És el mosaic que moltes vegades es declara com a paisatge idíl·lic, preservador de la biodiversitat, atractiu per als visitants i eficaç en la lluita contra els incendis forestals.

La població dels municipis que acullen en el seu territori una iniciativa d'interès general dins l'àmbit europeu, com és la Xarxa Natura 2000, bé mereixen que es prenguin en atenció les seves necessitats. Com passa amb la majoria d'àrees rurals, la renda de la zona està per sota de la mitjana catalana. Per exemple, Rabós i Espolla són els dos municipis del Paratge (a més de la Jonquera, que té una activitat econòmica ben diferenciada en ser municipi fronterer i, per tant, no és comparable) que evidencien una estructura econòmica i social més característica d'aquesta zona. Són dos municipis amb una població envellida molt per sobre de la mitjana de l'Alt Empordà, amb un pes molt important del sector agrari d'entorn el 20% quan la mitjana de l'Alt

Quadre núm. 2. Tipus d'habitatges

		Habitatges familiars						
		principals			no principals			
Municipi	Any	Convencionals	Allotjaments	Secundaris	Vacants	Altres	Total	col·lectius
Garriguella	2001	270	0	23	58	0	351	1
Rabós	2001	69	0	11	37	0	117	0
Espolla	2001	133	0	87	20	0	240	0
Sant Climent Sescebes	2001	158	0	25	68	2	253	0
Cantallops	2001	103	0	73	50	0	226	0
Jonquera, la	2001	926	0	44	244	1	1.215	0
Portbou	2001	596	0	252	44	33	925	0
Colera	2001	221	0	442	173	1	837	0
Llançà	2001	1.607	0	4.584	214	213	6.618	0
Vilamaniscle	2001	54	0	72	0	0	126	0
Vilajuïga	2001	364	0	26	66	4	460	0
Alt Empordà	2001	37.467	4	46.046	13.392	625	97.534	0
Catalunya	2001	2.315.774	82	514.943	452.921	30.435	3.314.155	0

Font: www.idescat.net

Empordà es troba al 6% i amb un nivell de renda de la població un 40% inferior a la mitjana catalana. En el procés de constitució del parc natural s'ha d'entendre com un factor més del procés la implicació de la població local en el projecte, ja que ha de ser el fonament de l'èxit del parc.

ESTUDI DE L'ÚS DELS TERRENYS ALS MUNICIPIS INCLOSOS AL PLA ESPECIAL DE L'ALBERA I DEL SECTOR AGRARI

En aquest capítol s'analitza l'evolució de l'ús de les terres incloses al Pla, a partir de les dades dels Censos Agraris de 1982, 1989 i 1999 consultats a l'Institut d'Estadística de Catalunya.

És important remarcar que l'estat del sector agrari de la zona determina, en innombrables aspectes, la conservació i protecció del territori, que esdevé un objectiu comú tant de la política mediambiental com de la política agrària. Per exemple, determina la política de prevenció d'incendis, manteniment de corredors biològics, aprofitament i regeneració de boscos, espais conreats, ordenació del paisatge...

En un espai natural protegit, un element important de conservació és el volum de terres treballades. Per això s'analitza la seva evolució des del 1982 al 1999, darrera dada censal disponible. Aquesta informació s'ha presentat per als 11 municipis que es veuen afectats per l'ampliació del Paratge Natural de l'Albera, per veure les semblances que s'observen i

comparar la seva evolució amb la mitjana de la comarca de l'Alt Empordà, de la província de Girona i, en general, el sector agrari català. D'aquests 11 municipis, ja pertanyien al Paratge els municipis següents: la Jonquera, Espolla i Rabós.

Valoració econòmica de l'activitat agrària dels municipis inclosos en el Pla especial

Tal com hem presentat en la introducció, els municipis inclosos en el Pla especial, com passa amb la majoria d'àrees rurals, la renda de la zona està per sota de la mitjana catalana. Per exemple, veiem com Rabós i Espolla, que són dos dels municipis del Paratge, evidencien una estructura econòmica i social molt característica d'aquesta zona. Són dos municipis amb una població envellida molt per sobre de la mitjana de l'Alt Empordà, amb un pes molt important del sector agrari d'entorn el 20% quan la mitjana de l'Alt Empordà es troba al 6% i amb un nivell de renda de la població un 40% inferior a la mitjana catalana.

Una observació econòmica de la zona permet veure la necessitat de mesurar la rendibilitat econòmica de les explotacions agràries i ramaderes de la zona. En l'estudi es dedueix un retrocés clar de l'activitat agrària tant en nombre d'explotacions com en superfície total treballada, símptoma de l'escassa rendibilitat econòmica.

Per veure una mesura d'aquesta rendibilitat, ens podem fixar en el quadre número 3. La mesura que s'utilitza per classificar les explotacions segons el seu marge brut total s'anomena Unitat de Dimensió Europea (UDE). En termes econòmics, una UDE, el 1999, és equivalent a 1.205 €. Partint d'aquest valor, s'han classificat les explotacions segons si el marge brut total és inferior a 6 UDE, entre 6 i 16 UDE i a partir de 16 UDE. La primera classificació és la que ens identifica les explotacions econòmiques menys rendibles.

La distribució de les explotacions és la següent. A l'any 1999, un 66% de les explotacions dels 12 municipis que formen part del Pla especial tenen menys de 6 UDE, és a dir, que presenten un marge brut inferior a 6.000 € anuals. Un 19% de les explotacions estan entre 6 i 16 UDE i un 15% tenen 16 UDE o més. Aquesta evidència contrasta amb la classificació pel conjunt de Catalunya on un 53% d'explotacions tenen menys de 6 UDE, un 21% en tenen entre 6 i 16 i un 25% tenen 16 o més UDE.

Per tant, el sector agrari característic de la zona inclosa dins el Pla especial és un sector en declivi des de fa molts anys, perquè ja el 1982 es mantien aproximadament aquestes proporcions.

Des d'un punt de vista econòmic, si la conservació del territori depèn de la correcta gestió de les explotacions agrícoles i ramaderes, la previsió ha de ser necessàriament el continu retrocés del sector.

Quadre núm. 3: Classificació de les explotacions segons el seu marge brut total

	1999							
	Total		UDE					
			< 6		6 a < 16		>= 16	
	Explot	UDE	Explot	UDE	Explot	UDE	Explot	UDE
Rabós	45	526	29	66	10	100	6	360
Vilamaniscle	16	49	13	26	3	23	0	0
Garriguella	78	775	47	86	18	150	13	539
Vilajuïga	42	360	31	46	6	55	5	259
Espolla	81	1.227	48	88	16	158	17	981
Mollet de Peralada	19	849	7	10	6	61	6	778
Sant Climent Sescebes	40	299	30	48	5	47	5	204
Jonquera	16	140	13	16	1	7	2	117
Llançà	29	104	22	31	6	53	1	20
Colera	11	74	9	20	1	10	1	44
Portbou	0	0	0	0	0	0	0	0
Cantallops	44	524	29	61	9	74	6	389
Total	421	4.927	278	498	81	738	62	3.691
Comarca Alt Empordà	2.257	46.994	1.071	2.176	439	4.510	747	40.308
Província Girona	7.345	145.911	3.273	7.419	1.689	17.161	2.383	121.331
Catalunya	73.762	1.110.063	39.609	85.143	15.803	159.466	18.350	865.454

Font: Censos Agraris. Institut d'Estadística de Catalunya.

UNA VALORACIÓ SOCIAL DEL PLA ESPECIAL DE L'ALBERA

En aquest capítol de l'estudi es vol analitzar la valoració del patrimoni natural, històric, cultural, etc, que fan tant els habitants dels pobles que formen part del Pla especial com els seus visitants. Amb aquesta finalitat s'ha elaborat una enquesta diferent per a cada un dels dos col·lectius, habitants i visitants. El disseny de les enquestes, així com la metodologia aplicada per la determinació de la mostra, la selecció d'enquestadors, la realització de les enquestes i el seu nivell de fiabilitat s'han integrat als annexos, a fi de presentar només els resultats principals en aquest capítol.

L'enquesta destinada a recollir informació dels visitants permet recollir cinc tipus d'informació:

- **Dades personals:** l'objectiu és identificar aquelles dades de l'entrevistat que permeten controlar que la mostra sigui representativa i alhora ens defineixi el perfil personal. Els variables de control són: sexe, edat, procedència, nivell d'estudis, ocupació, estat civil i nombre de fills.

- **Dades de la visita:** es vol recollir informació sobre el tipus de visita que realitza: si és la primera vegada que ve a visitar la zona, com s'ha desplaçat, qui l'acompanya, on s'allotja, llocs de visita i activitats que realitza.
- **Valoració numèrica de l'Espai Natural:** es demana al visitant una puntuació de l'1 al 7 de 19 ítems que recullen els diferents valors ambientals del Paratge, els monuments i l'oferta turística.
- **Valoració del grau de protecció de l'Espai Natural:** es tracta de mesurar el grau de coneixement de l'existència del Pla especial i els seus efectes sobre diferents aspectes del tipus de desenvolupament del territori.
- **Valoració econòmica:** finalment, es demana a cada entrevista el nivell d'ingressos familiars i la seva disposició personal a pagar per a mantenir o augmentar la protecció de l'Albera.

En un sentit similar, l'enquesta destinada a recollir informació dels habitants de la zona, permet recollir la informació següent:

- **Dades personals:** en aquest cas, per identificar aquelles dades de cada habitant que permeten controlar que la mostra sigui representativa i alhora ens defineixi el perfil personal, s'han afegit més variables. A més de les variables de control: sexe, edat, procedència, nivell d'estudis, ocupació, estat civil i nombre de fills; s'han afegit: temps que fa que viu a l'Empordà i tipus d'habitatge i zona on resideix.
- **Valoració sobre la protecció del territori:** es tracta de mesurar el grau de coneixement de l'existència del Pla especial i el grau d'afectació que creuen que tindrà a la zona.
- **Valoració numèrica de l'Espai Natural:** es demana que fixin una puntuació de l'1 al 7 sobre 15 ítems que recullen els diferents valors del Paratge i aspectes de la vida als seus pobles.
- **Valoració econòmica:** la primera pregunta consisteix a determinar si el Pla especial afectarà positivament o negativament a la seva economia. I, sobre aquesta resposta, es mesura la seva disposició a pagar o la compensació necessària, respectivament. També es pregunta sobre el seu nivell d'ingressos familiars i els efectes sobre el seu patrimoni: habitatge i terrenys.

En total, una vegada depurades les dades, s'han realitzat 92 enquestes a visitants de la zona i 108 enquestes als habitants. Les enquestes s'han administrat en diferents punts significatius de la zona, assegurant un mínim d'enquestes a cada un dels municipis següents: la Jonquera, Cantallops, Sant Climent, Espolla, Rabós, Vilamaniscle, Garriguella, Vilajuïga, Llançà, Colera i Portbou.

La valoració per part dels visitants del Pla especial de protecció de l'Albera

En aquesta part s'analitza la tipologia de visitants que s'han enquestat a l'Albera, la seva valoració dels principals atractius naturals, culturals, etc., el grau de coneixement del Pla i els efectes esperats de la protecció, per acabar amb una valoració econòmica arran de la informació declarada pels visitants.

Amb les respostes obtingudes es pretén determinar els diferents perfils de les visites realitzades. Per exemple, un 54% de les visites són únicament d'1 dia i la resta són visites de dos dies o més. Aproximadament la meitat dels visitants es queden a menjar als restaurants de la zona i en el cas, dels que dediquen més d'un dia a la visita, un 28% s'allotja en cases de turisme rural, un 17% en hotel i un 17% en segones residències.

Del total de visitants, un 38% són gironins, un 38% són visites procedents de la resta de Catalunya i la resta provenen d'altres indrets ben diversos. Per a un 37% de visitants enquestats, aquesta era la primera vegada que visitaven l'Albera i un 39% havien fet entre 2 i 4 visites.

El 63% de les visites vénen amb la família i un 27% vénen en grup. Un 84% dels visitants utilitzen el cotxe com a mitjà de transport.

Quant a les activitats que els agrada practicar durant la visita, les respostes indiquen clarament que hi ha una clara preferència per caminar i gaudir del paisatge. A continuació destaquen les excursions en BTT, l'observació de la natura i gaudir dels productes de la terra. La resta d'activitats esdevenen molt minoritàries.

La valoració per part dels habitants dels municipis inclosos dins el Pla especial

En aquest apartat s'analitzen les 108 enquestes vàlides realitzades als habitants. Les enquestes s'han administrat en diferents punts significatius de cada poble. Els municipis inclosos a l'estudi són: la Jonquera, Cantallops, Sant Climent, Espolla, Rabós, Vilamaniscle, Garriguella, Vilajuïga, Llançà, Colera i Portbou. En un primer apartat, s'expliquen els principals trets de la mostra d'habitants enquestats.

Les dades més interessants per definir la mostra de població estudiada fan referència a conèixer l'arrelament de la població al territori, en quin sector econòmic estan ocupats i en quin tipus d'habitatge resideixen que diferenciar més la zona de la costa de la d'interior.

A la pregunta de: "Quant temps fa que viu a l'Alt Empordà?" Un 91% de la mostra afirma que fa més de 5 anys que hi viu. Però un 55% diu que hi ha viscut sempre. Per tant, es tracta d'una població efectivament conexedora del territori i arrelada en aquests municipis.

De tots els enquestats, un 74% té en aquests municipis la seva residència habitual. El percentatge restant recull la població enquestada que té en aquests municipis la seva segona residència. Cal recordar que els municipis de Portbou, Colera i Llançà són municipis de la Costa Brava i, per tant, la seva activitat econòmica principal és el turisme i una de les seves característiques són les segones residències. Ara bé, també interessava per aquest estudi recollir una part de població d'aquestes característiques per analitzar-ne les seves valoracions. En aquest sentit, s'assoleix un dels objectius del mostreig.

Una altra de les variables objectives en la confecció de la mostra era captar un percentatge mínim d'habitants que aportessin la perspectiva del

sector agrari. En el capítol anterior, s'ha plantejat que l'Albera es caracteritza per ser una zona amb un elevat pes del sector agrari i que aquest és un sector en clar retrocés econòmic. Per tant, interessa avaluar clarament quina és la valoració de la població que viu del sector agrari.

ENTREVISTES AMB ELS CONEIXEDORS DELS ÀMBITS AFECTATS EN EL PLA ESPECIAL

Per conèixer l'estat actual i l'evolució dels principals valors de l'Albera en diferents àmbits (patrimoni cultural, patrimoni natural, ús públic, desenvolupament rural...), s'han triat coneixedors de les diferents àrees vinculats amb l'Albera, i s'ha procurat que no tinguessin una relació directa amb el Paratge o que no s'haguessin manifestat com a part afectada pel Pla especial.

Per resumir els resultats obtinguts en aquestes entrevistes, es pot dir que des dels diferents àmbits es coincideix a valorar com a imprescindible la pervivència de les activitats agràries a petita escala, com a l'eina òptima per mantenir un mosaic d'usos, encara que les motivacions siguin molt dispars. Els motius de més pes són la contribució a la biodiversitat i la prevenció d'incendis, però el mosaic d'usos també és molt valorat des d'un punt de vista cinegètic o paisatgístic.

El problema d'aquest mosaic és que entra en contradicció amb la conservació de les estepes mediterrànies que són un dels hàbitats que més es valoren en la Xarxa Natura 2000. Des de la indústria vitivinícola també es veuen poc productives aquestes petites explotacions i es proposa que els terrenys aptes per al conreu i de fàcil mecanització es dediquin a la producció intensiva i que la resta es protegeixin.

També apareixen oportunitats molt interessants que la protecció del patrimoni ofereix al territori des d'un punt de vista socioeconòmic. Destaca l'experiència recollida d'un empresari de la indústria vitivinícola amb vinyes en el Parc Natural del Cap de Creus, com a cas de compatibilitat d'interessos del món agrari amb la protecció del territori, ja que valora molt favorablement les facilitats que s'han donat al conreu de la vinya, per crear zones segures per a la prevenció d'incendis. També hi ha l'oportunitat que la producció de vinya de la zona es beneficiï de la imatge de l'espai protegit per tenir una millor posició dins el mercat.

Pel que fa al patrimoni cultural, existeix una oportunitat de molt pes per donar valor al territori que el Paratge assumeixi la gestió del patrimoni megalític. En aquest sentit, la feina de recerca i de restauració ja està feta i només manca fer un manteniment dels accessos i la senyalització per permetre la visita a aquests monuments.

CONCLUSIONS

Per les respostes obtingudes dels visitants enquestats en l'estudi, les seves preferències són caminar i gaudir de la natura. Destaca, però, que els aspectes del paratge que s'han valorat amb una puntuació més alta són la tranquil·litat i el silenci, i per altra banda la puntuació més baixa es dona a la poca difusió que es fa de la zona i es critica que no es doni més a conèixer per

tot Catalunya. Aquesta paradoxa, entre la conveniència o no de promocionar les visites d'un espai que es vol protegir, és un dels aspectes que hauria de resoldre el Pla especial.

En general les respostes dels visitants són extremadament favorables a la protecció i conservació de l'espai natural. Queda molt clar que socialment està altament valorada la riquesa natural de la zona. Per això a l'enquesta també es preguntava si estarien disposats que una part dels seus impostos es destinessin a ordenar el Paratge de l'Albera. De les respostes obtingudes s'ha analitzat la correlació entre els ingressos familiars i la disposició a pagar dels visitants. Tot i que la mostra no és suficient per poder generalitzar els càlculs econòmics i deduir-ne una política fiscal lligada a la política mediambiental, expressen la voluntat popular de garantir la protecció de l'espai de l'Albera.

Pel que fa als habitants dels pobles de l'Albera, els aspectes de l'espai que més valoren coincideixen força amb els visitants, però donen especial importància a la vida als pobles i als productes de la terra, i els que reben una puntuació més baixa són les oportunitats per als joves. Això indica un coneixement i una preocupació pel context socioeconòmic en el que viuen. La puntuació dels valors naturals és més alta, excepte de quan es tracta de la vegetació de les brolles, ja que s'associa amb l'abandonament del territori. Justament és una de les comunitats vegetals més valorades per la Directiva Hàbitat de la Unió Europea.

Un 25% de la població enquestada és propietària de terrenys rústics o algun membre de la família es dedica al cultiu de vinya o olivera. I un 80% creu que el Pla especial farà més difícil les activitats agràries, tot i que el 76% desconeixia que el seu municipi estava afectat pel Pla. En general, els habitants estan d'acord que viure prop d'un espai protegit dóna un valor afegit al territori i que no hauria de dificultar el desenvolupament. Perceben que cal la protecció davant l'amenaça del creixement urbanístic i grans infraestructures.

Des d'un punt de vista més ampli, cal destacar que existeix la possibilitat de desenvolupar activitats de turisme respectuoses amb l'entorn i aquest és un dels potencials que la protecció aporta al territori. Però cal que aquesta activitat es reguli el més aviat possible. Un abús d'activitats promogudes des de sectors diversos pot portar a una superposició d'usos al territori que creï nous conflictes. També hi ha iniciatives que intenten relacionar la imatge que dóna la conservació amb la qualitat. Per exemple, la creació d'una marca local de qualitat per als productes de la terra pot ser una eina per promocionar el territori amb vista als visitants o a la mateixa població de la zona. Però és poc efectiu per a la promoció dels productes agraris en un mercat més ampli, per la dificultat de distingir-los d'altres marques similars promogudes per altres espais.

Existeix una visió global del patrimoni en la població. El concepte de conservació que té la població va molt més enllà de la preservació d'uns valors concrets. És per això que justificar la protecció del territori amb l'aplicació de la Xarxa Natura 2000 és vist com una intromissió per alguns sectors que estan molt vinculats al territori. És el cas del sector agrari que es

mostra molt partidari de protegir l'Albera però expressa que vol ser reconegut com un dels valors a protegir.

Aquest concepte global del patrimoni, que incorpora el patrimoni natural, el cultural i un patrimoni immaterial que fa que la població s'identifiqui cada vegada més amb l'Albera, exigeix que altres administracions més enllà de l'administració mediambiental s'impliquin en la protecció. Els departaments responsables d'agricultura, cultura i política territorial tenen un paper molt important a l'hora de garantir la conservació dels valors de l'Albera.

És imprescindible que l'administració consensuï un pla d'usos que no descuidi cap dels actors del territori i hi destini territori, un equip tècnic gestor de l'espai, amb capacitat per actuar com a interlocutor de l'administració amb la població i amb recursos per poder donar un servei d'assessorament i suport tècnic a les activitats que la iniciativa privada realitza dins l'espai.